

Suomea Bill Hillille — ja muillekin

MAIJA-HELLIKKI AALTIO *Finnish for Foreigners 1*. Otava, Keuruu 1976, yhdeksäs painos. 253 s.

Finnish for Foreigners 2. Otava, Keuruu 1974, seitsemäs, uudistettu painos. 192 s.

Finnish for Foreigners 3. Reader. Otava, Keuruu 1975. 187 s.

Finnish for Foreigners 1: Oral Drills. Otava, Keuruu 1974, toinen painos. 78 s.

Korva tarkkana. Kuullun ymmärtämisharjoituksia. Otava, Keuruu 1977. 102 s.

Ajat ovat paranemassa suomea opiskelevan ulkomaalaisen kannalta, kun käyttökelpoista oppimateriaalia alkaa vihdoin karttua. Anglosaksisen kielialueen — ja myös useiden pienten kielten maiden — opiskelijoita jo vuodesta 1963 palvellut ja perinteitä kasvattanut Maija-Hellikki Aaltion *Finnish for Foreigners* on viime vuosina paisunut kokonaiseksi opetuspaketiksi. Itse oppikirja — tällä sanalla viitataan jatkossa *Finnish for Foreigners*in osiin 1 ja 2 — on laajentunut ja haljennut kahtia. Lisäksi on tullut kolmas osa, lukemisto, edistyneimpien käyttöön. Oppikirjaa ovat paljolti paisuttaneet uudet ja monipuolisemmat harjoitukset, mutta niitähän ei koskaan tunnu olevan tarpeeksi. Avuksi tulee *Oral Drills* -vihkonen, joka sisältää 7—9 drillsarjaa jokaista ykkösosan kappaletta kohti ja muodostaa nauhoitteineen kielistudio-ohjelman sen rinnalle. Uusin tulokas on *Korva tarkkana* nauhoitteineen. Se sisältää 19 kuullun ymmärtämisharjoitusta perusasiat hallitseville.

Oppikirja antaa englanniksi kieliopin selitykset, sanastovastineet sekä ykkösessä vielä dialogien käänkösvastineet. Kolmosessa, lukemistossa, on englanninkielinen sanasto, mutta *Korva tarkkana* tarjoaa keskeisen sanaston ilahduttavasti kolmella kielellä: ruotsiksi, saksaksi ja englanniksi. Oppikirja vastannee parhaiten Englannista tai Amerikasta tulevan diplomaatin, liikemiehen tai innokkaan turistin odotuksia, myös »maailmankuval-

taan» (asia, joka silloin tällöin käy oppikirjan kuin oppikirjan käyttäjälle tärkeäksi). Sanastoaines ja aihepiirit ovat kauttaaltaan konkreettisista käytännön tarpeista lähtöisin. Kielenopetus ei enää ala kansansaduista eikä kirjoitusvälineiden ominaisuuksista; Aaltion kirjasta oppii jopa vaihdattamaan öljyt autoonsa.

Ensimmäinen ja toinen osa muodostavat kokonaisuuden: sellainen kieliopin perusasia kuin passiivi opetetaan kakkosessa, joten pelkkä ykkönen ei juuri riitä arkipäiväisimpiinkään tarpeisiin. Silti osien väliin on päässyt melkoinen harppaus. Vika ei ole siinä, että kakkosen tekstit eivät enää paria lukuun ottamatta ole käytännön tilanteisiin liittyviä dialogeja, vaan siinä, että ne alkavat hyvin nopeasti olla kovin monimutkaisia ja raskaita. Ykkösessä kiitettävästi mukana ollut affektiivinen ja subjektiivinen kielenaines jää vähemmälle, ja sieltä voi jäädä kaipaamaan myös »vaikea asiakas»-tyyppisiä jaksoja, joissa kieliopin oppisiot havainnollistuvat huumorintajuun vetoamalla. Kakkonen tarjoaa kostonkin kunnioitettavan määrän asiaproosan keskeisiä konstruktioita, mutta ne tulevat liian tiiviisti. Juurtuakseen ne tarvitsisivat vähän lisää vapaata tilaa ja enemmän redundanssia. Vaikeiden rakenteiden kanssa samaa tahtia tulevat hankalat sanat rasittavat oppijaa myös. Tällaisia moitteita on kertynyt etenkin käytettäessä kirjaa intensiiviseksi tarkoitettussa kesäkurssiopetuksessa.

Kielioppiasioiden esitysjärjestys samoin kuin sanastoaineksen painotus kertoo tekijän kokemuksesta. Petiitillä ladottuinakin ovat tervetulleita ne puhekielen kieliopin selitykset, joita asianmukaisissa kohdissa annetaan. Kokeneelle ja realistiselle opettajalle on ominaista myös se lempitys, jolla Aaltio antaa kielioppiselityksensä — maallikko kiittäisi kirjaa siitä, että siinä on niin »vähän kielioppia». Oikoteitäkin käytetään: voi tuntua yllättävältä, kun esimerkiksi passiivin muodot johdetaan suoraan I infinitiivistä, mutta tapa on yksinkertainen ja toimii. Psykolo-

gisesti lieneekin edullista luottaa perusmuotoihin (nominatiiviin ja I infinitiiviin) niin paljon kuin Aaltio. Nominin ja verbintaivutus opitaan oppimalla teemamuodot, ja usein vasta varsin myöhään kiinnitetään huomiota taivutusrytpeihin ja muodostussääntöihin. Tavallinen opiskelija on kai tyytyväinen, lingvistiologisesti asennoituva, joka kaippaa sekä yksityiskohtaisuutta että yleistyksiä, saa hakea lisätietoja muualta. Opettajan sopii sitten tietää, mitä milloinkin merkitsee »useimmiten», mitä »indefiniittisempi subjekti» tai »voi olla partitiivissa» (osa 2, s. 148). Jos tilaa olisi suotu enemmän — totuuden nimessä oppikirja saisi olla vieläkin laajempi — odottaisi kieliopin käsittelyltä enemmän spiraalimaisuutta: useammin syventävää palaamista ydin-kohtiin uusien tapausten ja kontekstien valossa.

Nykyaikaisen oppimateriaalinteon pahimpia päänvaivoja on varmaankin harjoitusten saaminen samalla kielioppi-kompetenssia kehittäviksi ja psykologisesti siedettäväksi, etenkin jos opittavana on niin paljon morfologian hienouksia kuin suomessa. Aaltion harjoitukset ovat kauttaaltaan drillityyppisiä, mekaanisia mutta eivät kaikkein mekaanisimpia näkemistäni, ja paikoin hyvin kekseliäitä — esimerkkinä mainittakoon ärsyke-vastaus-tyyppi »Rakastatko veljeäsi? — Kaikkihan rakastavat veljiään» (Oral Drills, s. 77) ja harjoitus, jossa ystävällinen täti utelee pikkupojalta tämän elämästä ja saa vastaukseksi eri muotoja pronomi-nista *ei mikään* (osa 2, s. 140). Entisajan oppikirjoista tuttuja luonnottomuuksia näistä harjoituksista ei juuri löydä.

Kolmannessa osassa on edustava valikoima tekstejä, enimmäkseen katkelmia kauno- ja tietokirjallisuudesta mutta myös runoja, pakinoita ja sanomalehti-uutisia. Standardikielille vieraat sanat, idiomit ja kirjakielen vaikeat rakenteet on »suomennettu» marginaaleihin petiitillä — tähän tehtävään voisi taas kuvitella houkuttelevammankin typografian. Näin monistus- ja kopiointitekniikan

kulta-aikana lukemiston puute ei varmaankaan ole huutavin, ei ainakaan niissä opetusasteissa, joissa monistusmahdollisuus on. Kolmonen voisi siis olla hiukan oppikirjamaisempi, sillä opettavaa ja syvennettävää toki on kakoksen jälkeenkin. Teksteihin voisi liittyä sananjohtamisharjoituksia, synonyymi- ja kontekstiharjoituksia, katsauksia puhe- ja runokielen kummallisuuksiin ja idio-meihin, miksei kirjoituksen aiheitakin.

Kuullun kielen ymmärtäminen on viime aikoina ollut paljon esillä kielten opetuksessa: tätä kommunikatiivisen kompetenssin puolta on todettu lyödyn laimin. Sen harjoitteluun käy — myös Korva tarkkana -ohjelman mukaan — niin, että oppilas ensin totutetaan aihepiiriin luettamalla ehkä jokin sitä koskeva teksti tai ainakin antamalla muutama keskeinen sana ja ilmaisu. Sitten hän kuuntelee nauhalta sopivan monta kertaa ja sopivissa jaksoissa tähän tarkoitukseen tehdyn tai editoidun tekstin, ja lopuksi hän osoittaa ymmärtämisensä vastaamalla tekstiä koskeviin kysymyksiin. Koko tapahtuma on näennäisen passiivinen, produktiivista opetuskielen taitoa ei juuri kysytä, moni- ja kaksivalintakysymyksissä, joita eniten käytetään, ei lainkaan. Kaiken tämän vuoksi menetelmä on erityisen sopiva itseopiskeluun. Korva tarkkana sisältää omassa osastossaan (johon oppilaan ilmeisesti ei pitäisi ennalta kurkistella) kuunneltavat tekstit ja oikeat vastaukset, omassa aiheeseen perchedyttävät esittekstit, keskeiset sanat ja kontrollikysymykset. Tekstit koskettelevat enimmäkseen nyky-yhteiskunnan asioita ruokattomuudesta Ruotsiin muuttoon. Kirjasen esipuheeseen olisi toivonut hiukan enemmän siitä, mihin kuullun ymmärtämisharjoituksilla pyritään. Muuten voi pelätä, että joku käyttää kirjaa pelkkänä testikokoelmana, ja tällaisiin menetelmihän saadaan testatuksi varsin kapea kielitaidon alue, johon luultavasti kietoutuu paljon muutakin kuin kielitaitoa.

Finnish for Foreigners -sarja antaa Bill Hillille ja hänen kohtalotovereilleen

varsin käyttökelpoiset joskin paikoitellen painavahkot matkavarusteet. Oppilaan — ja myös opettajan — taakkaa helpottavia uudistuksia voi aina löytää ehdotettavaksi. Yksi keino, piirroskuvitus, on oppikirjassa useimmiten hyvin osuvaa, ja sitä soisi olevan enemmän, etenkin kakkosessa. Kuvituksen lailla rahakysymys olisi ilmeisesti myös painoasun saaminen ilmavammaksi ja yhtenäisemmäksi.

Maria Vilkuna

Suomea italialaisille

EVA UOTILA-ARCELLI *La lingua finlandese*. Helsinki 1975. 180 s.

Italialaisten fennougristiikan opiskelijoiden apuna ja ilona on vuodesta 1975 lähtien ollut heidän omalla äidinkielellään kirjoitettu Suomen kielen oppikirja *La lingua finlandese*. Tekijä on Napolin Istituto Universitario Orientalen suomen kielen lehtori Eeva Uotila-Arcelli.

Napolin yliopistossa oli jo 1930-luvulla suomalainen osasto; sen toiminta kuitenkin loppui sota-ajan vaikeuksissa. Suomen kielen opetus käynnistyi uudelleen 1960-luvulla, ensisijaisesti slaavilaisen filologian ja yleisen kielitieteen professorin Nullo Minissin ansiota. Tammikuussa 1966 saapui Eeva Uotila-Arcelli Napoliin suomen kielen lehtoriksi. Viralliseksi oppiaineeksi suomen kieli ja kirjallisuus saatiin vuonna 1968. — Nykyään suomea opetetaan myös kahdessa muussa Italian kaupungissa, Firenzessä ja Venetsiassa. Oppilaita ei, kuten arvata saattaa, ole järin monta missään, alkeiskurssillakin tietämäni mukaan enintään kymmenkunta. Epätodennäköistä lienee, että suomen opiskelusta koskaan tulisi missään Italian yliopistossa muotivillitystä. Vaikka suomen kielestä kiinnostuneiden joukossa aina on myös sellaisia, jotka jollakin pika-